

Պ. Ս. Մ. Ա. Ն. Բ.

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ եւ գաւառաց համար 6 մէկնիս Կեցամանայ 3
Մանուկաման տղոյ մէկ անգամի համար 2 դրուէ Է. տեղի անհամեմատ համար սակարկութիւն կը լինի :

Տէր և Տնօրէն Մ. Յ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

20 փարա

Պ. Ս. Մ. Ա. Ն. Բ.

Լրագրոյս վերաբերեալ ցամաքի եւ այլ գրութիւն տեղի ունեցող Մ. Յ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ, Պոլսոյ Այլ ծառայողի քիւ 20 Տ. ձիւկէկեան Է. Գեօրգի արարանը :

Խմբագիր Բ. ՊԱՅԱՆՅԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՅԹ Ի ԳԱՍԹԻՄՈՆԻ

Խմբագրութեան Տէր ,

Դուք և ձեր ընթերցողներէն շատեր կարգացին անշուշտ Բասթիօնի Հայոց Թուոյն , կայուն թեան , նիւթական ու բարոյական վիճակին , եկեղեցւոյն ու վարժարանին նկատմամբ « Բարոյական Մանկանց » հանդիսի վերջին 13 սեպտեմբերի թուոյն մէջ հրատարակած հակիրճ ծանօթութիւններու վերջին շաբթուան մէջ ստացայ Բասթիօնի գտնուող բարեկամներէն մի նամակ որով տեղեկութիւններ կը հաղորդէ ինձ՝ անդուր Ս. Վարդանանց վարժարանին ամառվերջի հարցաքննութեանց , և առաջապարգեւորաշխուժեան հանդիսին վերայ :

Մեծ սիրով և դուստրեամբ կարդացի այն տողերն . որովհետեւ ամբողջ ձմեռն անցուցնելով դործով ի Բասթիօնի , ի մօտոյ տեսայ և դնահատեցի վարժարանի հոգաբարձութեան անդամոց — Միհրան Յովակիմեան և Խաչիկ Սարգսեանէ քննադատութեան — անձանցիկ ջանքն ու աշխատանքն , աշակերտաց ուսումնասիրելու և խոհեմ ընթացքն և նոցա դաստիարակ Ստեան Մանուկէ քննադատ բարձրագուծ պաշտօնավարութիւնն և անդամագլխաւորն ու երանգին իւր խնամոց յանձնուած ըստ ամենայնի սիրոյ և . . . կարեկցութեան արժանի մանկանց մասուր դարգացման մասին : Հոգաբարձութեան հրաւիրանքը տեղւոյն կառավարական պաշտօնեայնէրէն մի քանի անձինք հարցաքննութեանց ներկայ գլուխուելով՝ անհամեմատ դճուրկութիւն և եւս առաւել դարմանք յայտներէն և աշակերտաց տաճկերէնի և թուաբանութեան մէջ ցուցած յաջողութեան և տուած համարձակ ու ստոյգ պատասխաններուն համար : Նոյնպիսի ուրախութեամբ համակուեր են նաեւ ամէն անգիր ձայնէրէն , աշխարհագրութեան և այլ դասուց վրայ ուղղուէն հարցումներ :

Յատուկ մի կարգադիր մասնախումբի վրովել ջանիւք , վարժարանի որահն խիստ սիրուն կերպիւ դարգարուէրէն և դասիւնք և ծաղիւք զարդ ու վարդերով և Հայ Յոյն երկսեռ խումբ բազմութեանէ մի զատ պաշտօնակա տեղւոյն առաջնակարգ անձինքն , Միւթեարքայ պէյն (ի բացակայութեան վսեմ կուսակալին) և այլն , և այլն , փութացեր են ներկայ գտնուիլ պարգեւաբաշխութեան օրն :

Նախ սրտառուէ մաղթանք մը

ուղղուէն մանկունք առ Բարձրեան՝ հայցելով ի նմանէ երկայն կեանք ու բարօրութիւն մեր Օգոստոսիան Սուլթանին համար : Այս Հոգաբարձութեան անդամոց , մանկ թէ արջիկ տասնի չափ աշակերտաց հայերէն թէ թրքերէն ճառերու և դեղեցիկ ու քաղցրահնչիւն երգերու ընդմիջմամբ կատարուէր հանդէսերն , և բախտուէր են տղայոց դրեանքը , զորս Պօլսէն աղագաւթաբար յղած է երբեք այս առթիւ Մեծ . Մաթուսէֆէնտի Ռեհեման , Բասթիօնի Հայոց հիմնաւոր անկողնի բարեբաւն . քաղաքին վսեմ կուսակալն՝ Ապա-իւլ-Բահման փաշա իւր պաշտօնատարաց տեղեկութեանց և հոգաբարձութեան խնդրանաց վերայ՝ հաճել է մի պաշտօնեայ նշանակել , որ կանոնադրապէս վարժարանն այցելէ և դասախօսէ թուրքերէն լեզուն , և կառավարութեան գտնձէն ստանայ իւր թոշակ :

Իրաւամբ ամէն զգայուն Հայ մեծապէս կը հարգէ իւր յառաջդիմական շարժման , որ տեղի կուենայ կրթութեան մասին , և ևս առաւել կը բերելի երբ ամենափոքր կեդրոններն իսկ , ուր հայեր կան , մէկ մէկ փոքրիկ հոց կը վառի իւր շուրջ սփռելու համար դիտութեան լոյսն՝ որմէ միայն կը անանի հայոց յոյսն . . .

Հրապարակային շնորհակարտաց արժանի են վսեմ . կուսակալ փաշային զգացմունքն՝ որոց արտայայտութիւնն տեսանք թրքերէն մի ձրի դաստիարակի անուանմամբն հայոց վարժարանին համար . — Նուազ քաջալերութեան և շնորհակալութեան արժանի չեն նաեւ Բասթիօնի վարժարանին Տնօրէն ուսուցիչ Ստեան Եփէնտի , ինչպէս և Պատ . հոգաբարձութեան ոյր անդամոց մին՝ Մեծ . Միհրան Եփէնտի Յովակիմեան՝ մէկ ամէն յետէ Պօլս վերադարձած է դործով և իւր բազմադիմի դրադմանց հաջողակ ի նպատակ վարժարանին մի հանդանակութեան պիտի ձեռնարկէ անդանդաղ : Քաղցր է մեզ յուսալ թէ ամեն կարող և զգայուն ազգայինք չպիտի մերժեն ըստ կարի իրենց նուէրն , և պիտի քաջալերեն այդու՝ հոգաբարձութեան իւր ազգօգուտ պաշտօնին , և վարժարանն ալ իւր բազմադիմի ընթացքին մէջ :

Եւ մաղթեմք յերկնից որ մեր այս յորդոր լսելի լինի լիւրջի . . .

Ա. Ն. Բ. Գ. ՓՈՆՈՍԵԱՆ

ԵՐԼՍԵՆՈՒ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ ՍՏԱՐԱՐԻՈՅ

. . . Խմբագիր ,

Գրել թէ տարի մ'է որ Սամաթիա նոր պաշտօնեայ մ'ունեցած է , որ է փաստաբան Գրիգոր Եփէնտի Ղալաբոսեան . այս անձին ո՞վ լինելը

խաղաղութիւն և Հիւսիսեցիք և այլ տեղացիք խիստ լաւ դիտեն , բայց Սամաթիացւոց ուսմիկ մասն , ցաւ է ինձ լսել , հրապարակել իւր ուսնորսութիւն հրապարակախօսութիւններէն ու յայտարարելով զոյցերէն , զայն իւր կրթական առաքելալ կը նկատեն և չգիտեն թէ ինչեք դործեց և դեռ կը դործէ թաղին երկուս վարժարանաց մէջ ի վսեմ Հայ մանկուոյն :

Ահա այս տարօրինակ անձն՝ հակառակ Պատ . Ուսումնական խորհրդոյ մերժման՝ իւր բարոյական թեամբը և առանց որ և է վաւերացման ասկից լուրջ տարի մ'առաջ այն երկու նուիրական տաճարներու իւր հոգաբարձու տիրապետելով , առաջին օրէն ձեռնարկած է ազգային պատմութեան և առաջադրանքներն դասերն դադարեցնել և վաղեմի ու քրտնջան ընտանեաց տէր աշխատաւորներն՝ առանց պատճառի՝ հրաժարեցնել և մինչև ե՞րբ ի վաղուց . . . Սամաթիա փառքն ու պարճանքն եղող և Հայ ազգին Ակադեմիան կազմելու արժանիքն ունեցող թուաբան Թիւրեան և տաճկարան Արիկեան Եփէնտիներն վշտացնել , որք պատիւ չհամարելով այդպիսի անձի մը հետ աշխատակցել յօժարակամ թողած են իւրեանց բազմադիմի աշխատութիւններն՝ զղուանք իրենց յաջորդ տեսնելով հեռաւոր թաղերէ բերուած խալ և անփորձ տղայք , որք իրենց կենաց մէջ առաջին անգամն է որ դասախօսութեան կ'սկսին :

Այսօր Սամաթիոյ վարժարանը դրեթէ աւերակ մը դարձած է , քանզի Գրիգոր Եփ . Ղալաբոսեան խնկարկունքն որոնելով մէկ տարուան մէջ քան և չորս դասատու փոխած է միշտ նախապատիւ համարելով հեռաւոր թաղերու անպիտ և անկար պատանիներն և մերժելով ու անաղբելով թաղիս համաբաւար և կարող դասատուներն թէ վարժարանին մանկտեաց ընդարձակ որահն՝ հակառակ բժշկական օրինաց՝ բազմաթիւ խուցերու բաժնած է դերմանական մեթոտ անուամբ , որոց մէջ խիտ խիտ համբարած է խել մը ընդարդս մանկալիներ ընդ հսկողութեամբ մէկ մէկ ապուշներու , և թէ վարժարանի ճակատը խիստ աղբ մը դրած է , որով կը ծանուցանէ թէ ո՞չ ոք դպրոցէն ներս պիտի մտնէ առանց իւր հրամանին , և մինչև իսկ օրէնք մը խմբագրած է որով կարգելու բոլոր անամուսնացեալ անձանց դպրոցէն ներս որ և է պաշտօնավարութիւն մը , ահա առիկ օրէնք մը որ բոլորովին կը կաշկանդէ թաղիս ժողովան և լուսամիտ Սահակեան սանուց ընկերութիւնն , որ ի վաղուց անտի փեմ նպատակ ունի Սամաթիոյ երկուս

վարժարանաց նիւթապէս և բարոյապէս օգնելու , թէ այս անձին յուր վարժութեան և ուսումնական խորհրդոյ դատապարտելի ձեռքնպահութեան շնորհիւ վարժարանի տղայք սկսած են ցրուիլ և արդէն յառաջադէմ աշակերտներէն զիջուեցուցաւ Ռիւշտիէի վարժարանը , չորսը հիւզուիթաց դպրոցը դնացած են , իսկ տասն ալ տարածած չուկայ եղած են , որով Սամաթիոյ առաջին կարգի ուսումնարանը ծաղկոց մը դարձած է :

Ահա սոյն պատճառներով թաղիս մէջ մեծ յուզում կը տիրէ և օրքան զօր կը ծաւալի , ուստի այս մասին աղագային ձեռնհաս իշխանութեան ուսադրութիւնը կը հրաւիրեմք Պատ . թերթիգ միջոցաւ :

Մնամ . . .
Մ. Կ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ
1884 սեպտ. 23

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԵՐԼՍԻ ԹՂՈՒՐԵՐԸ

ՍԳԻԼԵՆԻՎԻԶԻ ՏԵՍԱԿՅՈՒԹԻՒՆԸ

Առտրիական Բէշթէր Լոյտ լըրաղին իւր վերջին թիւերէն մինչև Պէրլինէն ուղղեալ նամակ մը հրատարակած է , զոր երկը կայսերաց տեսակցութեան ականատես բարձրատիման անձ մը դրած է : Առաջին այս նամակին բովանդակութիւնն .

« Այն լրագրէր , որք ըսին թէ երկը կայսերաց տեսակցութիւնն աշխատանքական կուսակցութեան դէմ կուելու նպատակ ունեցող կարգադրութեան մը նուիրուած էր , միայնակ են , երբեք տէրութիւններէն իւրաքանչիւրը կործանելի ճգնաժանց և օտար յեղափոխականաց դէմ կուելու համար բաւական զօրութիւն մ'ունի : Արդ , անհնարին է ենթադրել թէ միակայուն պաշտպանութեան մը հորկը ճանչած լինին : Այս տեսակ , կարգադրութիւն մը երբեք տեղի չէ ունեցած , նոյնպէս դրաւոր կարգադրութիւն մը չէ կնքուած , և պէտք չէ սպասել ո՞չ յայտարարութեան մը , ո՞չ ալ դիւսնագիտական շքրաբերականի մը :

« Դալով Ֆրանսայի , նամակին հեղինակը կը հաստատէ թէ , Գերմանիոյ հետ նորա յարաբերութիւններն երբեք այսչափ բարեկամական չեն եղած : Պ . տը Բուրսէլ Պիմարը իշխանէն իմացաւ տեսակցութեան նպատակն , և ժամանակին կրցաւ տեղեկացնել իւր կառավարութեան , Սքիէնէվիճի տեսակցութիւնը՝ խաղաղութեան դործ մ'է , և Ֆրանսա պատճառ ունի հրճուելու , ինչպէս նաեւ բոլոր միւս տէրութիւնք , Հաւանական է որ երկը կայսերաց տեսակցու-

ուելով, վերջին անգամ պիտի ընթերցեն իրենց զայն, և վեհ. Սուրբանին մատուցուելու օրը պիտի որոշէ :

— Օսմ. հեռագրաց և թղթատարութեան վերաբերող իրաւունքներն իր անձնական տկարութեան համար անհաշիւ փոխանցուելու օրը պիտի որոշէ :

— Կը կարծուի թէ, կ'ըսէ Ֆարսի Պոսթոն, Պուլիտերի կառավարութեան Պուլիտերացի կեղծութեան այժմեան դործակատար Գարամիսայիլի Թիֆլիսի Պուլիտերացի Պուլիտերական դործակատար պիտի անուանէ :

— Հայաստանի խնդրը քննող Յաննանիսիան՝ Հեյնսկոն և այլ գետնախնայներն մէկ մէկ ցանկ խնդրեր է իրենց հայտարար անունները պարտաւորել, և երբ զանոնք ստանայ, իւր խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակէ :

— Դեպքայնատանց քաղաքական թարգմանք՝ երէկ Բ. Դուռերի թարգմանիչ Գրիգորի Պարտաքին դործող նախարար վսեմ. Ասիմ փաշայի հետ :

— Առողջապահական քննիչ Պարթուլի թիֆլիսէն երէկ ի Բ. Դուռեր կար խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ Արտաքին գործող նախարար վսեմ. Ասիմ փաշայի հետ :

— Կայսերական արհեստից վարժարանին մէջ գումարեալ արհեստից Յաննանիսիան իւր երեքշաբթի առաւ ինքնին մէջ՝ որոշեց իւր հետեւից վարժարաններ բանալ ի գաւառս :

— Մարաշէն սեպտ. 22 թուով հեռագրաց դրուած է խաթըն Լեւոնի լրագրին :

«Նախընթաց օրը, շաբաթ, հրդեհ մը ծագելով ի Չէլիքի, մոտ խիւ դարձուց քաղաքին ամբողջ այն մասն, ուր կը գտնուէին առեւտրական հաստատութիւնք, 600 առեւ, հայկական եկեղեցի մ'և դպրոց մը, բոլորքանայց դպրոցը նոյնպէս հրդեհակալ եղան, 3000 անձներ անպատասխար և անապրուստ կը մնան : Կարի անհասարկ է տուները վերաշինել յառաջ քան զձեռքն, այնպէս որ հեղ հրկիզելու օրը միշտ չունին, եթէ ոչ երբ :

Թալ բնակիչ կանգուն մնացեալ տանց նկողներուն մէջ : Այնչափ տարաբարեւորութեան թշուառութիւնն անշուշտ անգոյշ չպիտի թողու գլխաւոր տնայինք : Մարաշի Մի-սիոնարաց զրկուած որ և է նպատակ հաւատարմութեամբ պիտի յանձնուի հրկիզելու, առանց կրօնի և ազգի խտրութեան :

— Կ'երեւի թէ, կ'ըսէ Իսթըրն Լեւոնի, Արեւելեան Բուլետի Պուլիտեր գաւառին այդեացի մէջ Յիւլիոս Կոնստանտինոպոլիսէն երեւան ելած է, որ Պուլիտերայէն բերուած է կ'ըսուի, ուր այս տարի մեծ աւերումներ գործեց վիտիկ գաւառին այդեացի մէջ :

— Վերջին թուրք-Ռուսական պատերազմէն մնացեալ Ռուս վաճառականք՝ ուղղակի Օսմ. կայսերական Պանքային դիմելով՝ իմանալ ուղեր են Բ. Դուռն և Պանքային միջեւ եղած կարգադրութիւնը, Պանքան պատասխանեց թէ, դեռ երաշխաւորութիւններ ստացած չլինելով, չէր կրնար խոստանալ 54,000 ռուբլի թերհաշիւը վճարել դեկտ. 1-ին : Ասոր վրայ Ռուսական հայտարարեց՝ 80 ստորագրութեամբ աղերսագիր մ'ուղղեց են Ռուսական դեսպան Պ. Խընէլի-տի, յորում կ'ըսեն թէ իրենց պահանջից վճարումը ձեռք բերելու համար ուղղակի Բեդրասպուրի կառավարութեան դիմելու հարկաւորուած են :

— Թէրեզմանը Հագիդաժ կը ծանուցանէ թէ, երբեմն Եւդոկիոյ կառավարիչ Բեռնի փաշա Գարա-դուլագի շուրին ակունքն իւրացնելու պահանջումներ յարուցանելով, մէն մի տակառէն 40 փարա տուրք առնուլ ուղեր է, և այս մտքը վիտանորդ մը զրկեց է ի Պէյքըզ, սակայն տեղւոյն կառավարիչն արտօքսեր է զայն, ձեռնհաս իշխանութեան տեղեկութիւն խնդրելէ յետոյ :

— Թարիք կը ծանուցանէ թէ վեհ. Սուրբանին գահակալութեան տարեդարձին օրը, Սուրբոյ նահանգին մէջ ցարդ Օսմ. գահուն անհնազանդ գտնուող 15 ցեղերու գլուխները կուսակալին դիմելով՝

հնազանդութիւնն ապրտեց են, Յիւլիոս ցեղերէն 8-500 հոգիէ կը բաղկանան, որք Տոմա գաւառին գիւղերը բնակելու արտօնութիւն ստացեց են Սուրբոյ կուսակալին :

— Մարաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդը քանի մ'օրէն արտասովոր նիստ մը պիտի գումարէ ընդ նախագահութեամբ Արտաքին գործող նախարար վսեմ. Ասիմ փաշայի, և քարանթիւններու վերաբերեալ քանի մը գիտական և սկզբունքի խնդրոց վրայ պիտի խորհրդակցի : Օսմ. 7 պատուիրակներն եւս պիտի մասնակցին այս նստին, և այսպէս մէկ նստի մը մէջ ի գլուխ պիտի հանեն այն պաշտօնը, զոր ստանձնած են :

— Սէլանիկի մէջ ծագած ծանուցեալ խռովութեան պատճառաւ քանի մը տարիներէ ի վեր Հոռոս արքայի Ալայ պէյի Սալիմ պէյ վեհ. Սուրբանին ներման արժանացած լինելով՝ մայրաքաղաքս եկած է :

ՀԵՌԱԳԻՐ

Այս օրը

Այէքսանդրիա 6 հոկտ. Կորսոն փաշայի կողմէ Պէրպէ-րի գուման վրայ քանի մը մանրամասն տեղեկութիւնք առնուած են, իւր շոգենաւք քաղաքն ուրբակոծելով, թէ և ապստամբ ի վախուստ դարձեր են, սակայն գանձն իրենց հետ տարեր են, Կորսոն գործակար խարթում վերադարձեր է :

Գահիրէ 7 հոկտ.

Տոնկոյայի կառավարիչը կը ծանուցանէ թէ՝ Սեւաթը տը Գարթ-ֆորմ շոգենաւն, որոյ մէջ կը գըտնուէր Սեւաթը գնդապետը, վատի Ղարթա կոչուած տեղւոյն ժայռերուն շրջակայները խրելով, այն կողմերը գտնուող Պէրպէյի վրան յարձակել և Սեւաթը և Վէրվին գնդապետներն և անոնց ընկերներն սպաններ են : Կ'ըսուի թէ Լորտ Նորթպուրք առաջարկած է Եգիպտոսի կանտոնոր բանակն արձակել և 9,000 հոգիէ բաղկացեալ կանտոնաւոր ոստիկանութիւն մը կազմել :

սակայն եգիպտական կառավարութիւնը դժուարութիւններ յարուրուցեց է այս առաջարկին դէմ :

Հանայ 9 հոկտ.

Երէկ Նէկրիէ դորավան յաղթեց 6,000 չինական կանտոնոր զօրաց և յորդինքն ամրացեալ էին, որ յարձակումը առնուեցաւ : Ֆրանսացիք 600 չինացի՝ ապանեցին և անոնց ռազմավարներն, երկուքն ու շորիկները գրակցին :

Ֆրանսացիք 20 մեկալ և 60 վիրաւոր ունեցան : Նէկրիէ գորավարը ծանրապէս վիրաւորեցաւ :

Հոռոմ 9 հոկտ.

Այսօր սաստիկ մրրիկ մը պատահեցաւ ի Գալթան, 400 չափ մարդիկ մեռան և 350 հոգի վիրաւորեցան :

Լոնտրա 9 հոկտ.

Անգլիոյ Պանքան իւր գրամագրէն 3 օրոշեց :

Կառավարութիւնն որոշեց թէ ի Հարաւային Աֆրիկէ Պէր-նորտ առաջատակութիւններն արգիւելու համար :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Դաւաթիա, 28 սեպտ.

Ընթացքը Արեւելից

Օսմ. Բոսն. գոյուեցաւ)	8, 18
» » բացուեցաւ) գ. Կ.	8, 17
» » կէս օրին)	8, 16 1/2
Եգիպտ. միացեալ Օսմ. Ռ.	67, 2
Բուլետի երկաթուղի ֆր.	41, 76
Թրամվէյ Օսմ. Ռ.	290

Ընթացքը Դրամից

Օսմանեան ոսկի	դր. 100
Անգլիական »	» 110 6
Գաղղիական »	» 87 28
Բոլ »	» 90 6
Գրիսից »	» 51 20
Գառապոն թուղթ »	» 8 92
» արծաթ »	» 39 50
Մէքիտի տարբ. »	» 108 5
Վեցնոց »	» 105 15
Հինգնոց »	» 105 15
Մէքալիք »	» 98
Թղթադրամ »	» 5000

րահասակ և դեղեցիկ երիտասարդ մը կեցած էր իւր քովն ունենալով հրաշալի գեղեցիկութեամբ կին մը :

Երիտասարդը որ հոն կայստէր, զուր տեղը կը ջանար իւր յիշողութեան մէջ որոնել մոռցուած պատկեր մը : Ծանապարհորդը չէր ճանչեր, սակայն ինչ փոթի, անիկա չէր տարակուսեր որ Գամառանտ մարդիկն էր :

Երբ Բոլ և Լիւսի ցամաքը ելան, երիտասարդն տնոր մօտեցաւ գլխարկը ձեռքը բռնելով մեծարանք :

— Իմ աչքերս զձեզ չեն ճանչեր. ըսաւ նա մարդիկին ուղղելով խօսքը. սակայն սրտիս բաբախումէն կըզգամ որ դուք իմ ամենասիրելի եղբայրս, Բոլ տը Գամառանտն էք :

— Լէօն, իմ սիրելի եղբայրս, աղաղակեց Բոլ թեւեւրը պարզելով :

Եւ ջերմազինս զիրար գրկեցին :

— Լիւսի, կրկնեց Բոլ անդիներէն լեզուաւ խօսելով երիտասարդ կնոջ հետ, իմ եղբայրս Լէօն տը Սիմէզն է որուն վրայ շատ անգամ խօսած եմ ձեզի :

Գեղեցիկ գաղթածինը չնորհաչաւք ժպիտ մը արձակեց և իւր այտերը երկնցուց սրոց վրայ Լէօն երկու խոշոր համբոյր դրաւ :

— Լիւսի գաղղիներէն չգիտեր տակաւին, ըսաւ մարդիկը, անգղիական և հնդիկ լեզուն միայն կը խօսի :

— Հնդիկ լեզուն չեմ գիտեր եղբայր իմ, պատասխանեց Լէօն, սակայն անգղիներէն սովորեցայ, և եթէ կուղէք այս լեզուով խօսինք :

Բոլ Լէօնի ձեռքը սեղմեց չնորհակալութիւն յայտնելու համար :

— Ինչ փոթի. ինչ որ կայ այս թղթապանակին մէջ բարեկամս, ամենքն ալ քուկե են : Ասկէ զատ միթէ դու իմ ժառանգորդս չես : Այսօր մենք ունեցածնիս կը բաժնենք, վասն զի կը յուսամ որ տակաւին չորս միլիոն ունիմ. այն օրը՝ յուսամ ընկերութենէ բաժնուիմ :

Ձեր մեկնելէն առաջ Լիւսիի հայրենիքն ալ պիտի մաքրեմ. իւր հօրը հարստութիւնը իրեն պիտի տամ, որ դերթէ 500,000 ֆրանքի կը յանգի :

Բոլ ծերունիին գիրկը նետուեցաւ և երկուքը զիրար գրկեցին սերտիւ :

Նոյն օրը տանը մէջ ամենքն ալ և քաղաքին բոլոր վաճառականք խմացան որ Բոլ և Լիւսի պիտի մեկնին :

Ֆիլիպ տը Վիլիէի և ընկերութեան վաճառատան պաշտօնէից մէջ մէկը կար, զոր Բոլ չափազանց կը սիրէր Գաղղիացի մ'էր. անունը Շարլ Շէվրիէ էր, որ մարդիկին վրայ մասնաւոր համակրութիւն մ'ունէր և բոլորովին անձնուէր էր :

Երբ իմացաւ որ Բոլ Պաթալիայէն պիտի մեկնէր, զաւնիկա գնաց գտաւ և ըսաւ անոր .

— Ձեր չնորհիւ Պ. Բոլ, լաւ դիրք մը ունիմ հոս. սակայն պարտաւորեալ եմ հրաժարելու :

— Աւելի աղէկ պաշտօն մը գտար :

— Ոչ, բայց դուք կը մեկնիք, անոր համար :

— Վերջը :

— Կուգեմ ես ալ Գաղղիա դառնալ :

— Բայց դուք հոն աղգական չունիք :

— Այո :

— Ուրեմն ինչու համար Պաթալիա չէք ուղեր մնալ :

